

DOMINGU V PÁSKUA – TINAN B

Tema

Liturjia Domingu V Pásqua nian konvida ita atu reflete kona-ba ita-nia uniaun ho Kristu; no dehan mai ita katak hodi hamutuk de'it ho Kristu mak ita iha asesu ba moris loos.

Evanjellu apresenta Jezús nu'udar “ai-videira loos” ne’ebé fó fuan di’ak Maromak hein; nia konvida eskolante sira atu sai ida de'it ho Kristu, basá husi Nia mak sira simu moris nakonu. Sira horik ho Kristu karik, dixípulu sira sei sasin loos iha ema sira nia leet kona-ba moris, domin no Maromak.

Leitura dahuluk dehan mai ita katak sarani ida mak membru isin ida nian – Kristu nia Isin. Sarani nia vokasaun mak tuir Kristu, integra an iha família maun no biin-alin sira nian ne’ebé partilla fiar hanesan, hodi la’o hamutuk tuir dalan fiar nian. Iha diálogu no iha partilla ho maun no biin-alin sira mak ita-nia fiar moris, sai buras no sai tasak no iha comunidade liga malu ho lasu domin no fraternidade nian, mak ita-nia vokasaun bele realiza loloos.

Leitura daruak define sai sarani nu'udar “fiar iha Jezús” no “hadomi malu hanesan Nia hadomi”. Ne’e mak “fuan sira” ne’ebé Maromak hein husi ema hotu ne’ebé sai ida de'it ho Kristu, “ai-videira loos”. Ita pratika hahalok domin nian karik, ita iha serteza katak ita sai ida de'it ho Kristu no Kristu nia moris sirkula iha ita.

LEITURA I – Apóst 9,26-31

Sesaun Apóst 9,1-31 dedika ba akontesimentu ida importante liu iha história kristianizmu nian: Paulo nia vokasaun/konversaun. Husi ne’e hahú dalan ne’ebé kristianizmu halo, husi limite jeográfiku mundu judaiku nian, to’o iha mundu greku-romanu nia sentru.

Parte dahuluk sesaun nian (kf. Apóst 9,1-9) apresenta akontesimentu sira iha “dalan Damasco” nian no Paulo nia enkontru desizivu ho Jezús moris-hi’as; daruak (kf. Apóst 9,10-19a) deskreve Paulo nia enkontru ho comunidade sarani Damasco nian; datoluk (kf. Apóst 9,19b-25) ko’alia kona-ba Paulo nia atividade apostólica iha Damasco; no, finalmente, parte dahaat (f. Apóst 9,26-30) hatudu oinsá Paulo, depoizde husik Damasco, sarani sira Jerusalém nian simu nia.

Autór barak hanoin katak Paulo nia konversaun akontese iha tinan 36 nune’e. Depoizde konversaun, Paulo hela iha Damasco ba tinan tolu, hodi kolabora ho comunidade sarani sidade ne’e nian. Tan judeu sira nia opozisaun, Paulo tenke husik sidade. Tanba odamatán sidade nian guarda sira hein metin, sarani sira hatuun Paulo husi muru aas, iha lohu boot ida nia laran (kf. Apóst 9,23-25). Hafoin, Paulo bá Jerusalém. Paulo to’o Jerusalém iha tinan 39 nune’e (kf. Gal 1,18).

Testu propoin mai ita mak parte dahaat sesaun dedika ba Paulo no refere ba Paulo nia estadia iha Jerusalém, depoizde sai husi Damasco (inklui, sumáriu badak ida kona-ba Kreda nia moris).

MENSAJEN

Lucas nia narrasaun kahur elementu istóriku ho elementu teolójiku. Atu simplifika apresentasaun, tuirmai koordenada sira katekeze ne’ebé Lucas hato’o husi pontudevista oioin:

1. Komunidade sarani Jerusalém nia deskonfiansa kona-ba Paulo (“sira hotu ta’uk nia, hodi la fiar katak nia sai ona eskolante ida” – vers. 26). Komunidade sarani iha difikuldade hasoru risku, nune’e prefere subar an iha prosedimentu prudente no laken oportunidade, duké aseita Maromak

nia dezafiu sira. Maibé, hanesan Paulo rasik hatudu, kapasidade atu enfrenta risku sira no simu Maromak nia novidade mak, dalabarak, sai fonte atu hariku komunidade.

2. Paulo nia esforsu atu integra an (“To’o tiha Jerusalem, nia buka halibur an hamutuk ho eskolante sira seluk” – vers. 26) hatudu importânsia nia fó ba moris iha komunidade, ba partilla fiar ho maun-alin sira. Kristianizmu la’ós de’it enkontru pesoál ida ho Jezús Kristu; maibé mós experiénsia ida partilla fiar no domin nian ho maun no biin-alin sira ne’ebé adere ba projetu hanesan no sai membru família boot Jezús nian. Iha diálogu no partilla komunitária de’it mak experiénsia fiar nian iha sentidu.

3. Barnabé nia papél iha Paulo nia integrasaun signifikativu liu: nia fiar iha Paulo no konsege halo atu komunidade aseita Paulo (vers. 27a). Sarani ida-idak iha papél ba integrasaun maun no biin-alin sira-nian; no, hatudu, liuliu katak, fiar-na’in ida-idak nia knaar atu kuestiona ninia komunidade no tulun nia deskobre Maromak nia dezafiu sira.

4. Elementu seluk Lucas subliña mak Paulo nia entuziazmu atu fó sasin Jezús nian no korajen atu enfrenta difikuldade no opozisaun sira (vers. 27b-28). Ne’e mak atitude ne’ebé karakteriza Paulo nia vida apostólica. Apóstolu ne’e konxiente katak Jezús mak bolu nia, nia simu husi Jezús misaun atu haklaken salvasaun ba ema hotu; tanba ne’e, la iha buat ida eh ema ida iha kbiit atu hatuun ninia laran-manas atu haklaken Evanjellu.

5. Konserteza haklaken salvasaun hamosu konflitu ho kbiit sira mate no opresaun nian, ne’ebé iha interese atu kontinua mekanizmu sira moris-atan nian. Fidelidade ba Evanjellu no ba Jezús provoka nafatin mundu nia opozisaun (vers. 29). Jezús nia dixípulu nia dalan marka nafatin ho krús (la’ós dalan mate nian, maibé dalan moris nian).

6. Sumáriu finál (vers. 31) fó hanoin elementu ida ne’ebé hetan nafatin iha orizonte katekeze Lucas nian: Espíritu Santu mak lori Kreda iha nia dalan iha истória. Espíritu mak fó estabilidade (“hanesan edifísiu ida”), habiit ho dinamizmu (“la’o iha hamta’uk Na’i nian”) no halo nia buras (“sai boot ba beibeik”). Serteza kona-ba Espíritu Santu nia prezensa no asisténsia tenke sai fundamentu ba ita-nia esperansa.

LEITURA II - 1 Jo 3,18-24

Ita haree ona, iha domingu sira liubá, katak Surat Dahuluk João nian mak hakerek polémiku ida mosiu ihavKreda sira João nian iha Ázia Menór, ho finalidade atu intervein iha kontrovérsia ne’ebé sete erética pré-gnóstika sira foti kona-ba pontu fundamentál sira teojia sarani nian (Kristu nia enkarnasaun no elementu esensiál ruma morál sarani nian). Iha kontestu ida-ne’e, autór Surat nian buka fó ba sarani sira (iha konfusaun hasoru erejia sira) síntese ida vida sarani auténtika nian.

Kestaun esensiál dahuluk mak kestaun domin ba maluk sira. Ereje sira afirma katak esensiál fiar nian mak vida komuñaun ho Maromak; maibé, okupadu hateke ba lalehan, haluha tiha domin ba maluk (kf. 1 Jo 2,9). Tuir autór, domin ba maluk mak ezijénsia centrál esperénsia sarani nian. Maromak nia esénsia mak domin; ema ida labele iha komuñaun ho Nia se la husik atu Maromak nia domin daet nia no hakonu nia. Jezús hatudu buat ne’e maski atu hadomi ema sira nia tenke to’o fó nia moris ba sira, iha krús; no ezije atu nia eskolante sira tuir Nia iha dalan domin no don moris nian ba maun no biin-alin sira (kf. 1 Jo 3,16). Domin ba maluk sira mak deside asesu ba moris: ema ne’ebé hadomi mak hetan moris loos no rohan-lake (kf. 1 Jo 3,13-15).

MENSAJEN

Iha versíkulu molok testu leitura daruak ohin nian, autór Surat nian tau sarani sira iha kestaun konkreta liu ida nia oin: “ema iha karik soin sira mundu ne’e nian no, haree nia maluk iha nesesidade, nia taka nia fuan, oinsá mak Maromak nia domin bele horik iha nia?” (1 Jo 3,17).

No, tuirmai kedes, ita-nia “katekista” remata (ita-nia testu): Maromak nia domin la’ós buat ruma hatudu ho liafuan bobboot no intensaun di’ak sira, maibé ho jestu konkretu partilla no servisu nian. Ho attitude koncreta sira ba maun-alin sira mak hatudu moris sarani nia autentisidade no fó sasin kona-ba Maromak nia projeto salvasaun (vers. 18).

Bainhira, loos duni, ita husik domin mak gia ita-nia moris, ita bele seguru katak ita iha dalan loos; bainhira ita iha fuan nakloke ba domin, servisu no partilla, ita bele seguru no hakmatek tanba ita iha komuñaun ho Maromak. Ita-nia konxiénsia bele akuza ita ho salan uluk nian no reprova ita ba ita-nia opsaun ruma; maibé, ita hadomi karik, ita hatene katak ita besik Maromak, basá Maromak mak domin (vers. 19). Domin auténtiku liberta ita husi dúvida sira no laran lahakmatek hotu, basá nia fó mai ita serteza katak ita iha Maromak nia dalan; no Maromak “boot liu ita-nia fuan no hatene buat hotu” (vers. 20) karik, ita lalika ta’uk. Moris iha domin katak moris iha Maromak no entrega an ba Maromak nia laran-di’ak no laran-sadia.

Ho konxiénsia hakmatek, no hatene katak Maromak aseita no hadomi ita (tanba ita aseita domin no moris ba domin), ita bele dirije ba Nia ita-nia orasaun ho serteza katak Nia rona ita. Maromak rona ema ne’ebé kumpre ninia ukun-fuan sira nia orasaun (vers. 21-22).

Versíkulu rua ikus halo rezumu de’it... Ezijénsia fundamentál dalan sarani nian mak “fiar iha Jezús” no hadomi maun no biin-alin sira (vers. 23). “Fiar” nia signifikadu iha-ne’e mak adere ba Ninia proposta no tuir Nia; tuir Jezús katak halo ita-nia moris don totál domin nian ba maluk sira. “Fiar iha Jezús” no kumpre ukun-fuan domin nian mak buat ida de’it.

Ema ne’ebé moris tuir ukun-fuan (liiliu domin nian) nia moris iha komuñaun ho Maromak no hetan ona natureza divina (Espíritu). Maromak nia Espíritu mak haraik ba sarani ida possibilidade atu prodús obra sira domin nian (vers. 24).

EVANJELLU – Jo 15,1-8

Evanjellu situa ita iha Jerusalém, iha kinta kalan, loron ida molok festa Pásqua iha tinan 30. Jezús halibur an ho nia eskolante sira hadulas meza ida, iha han-kalan despedida nian. Nia konxiente katak dirijente judaiku sira deside fó mate ba Nia no krús iha ona nia oin.

Jezús nia jestu no liafuan sira, iha kontestu ida-ne’e, reprezenta ninia indikasaun ikus sira, ninia “testamentu”. Dixípulu sira simu koordenada sira atu bele kontinua Jezús nia misaun iha mundu. Moris mai komunidade Aliansa Foun nian, ne’ebé nia aliserse mak servisu (kf. Jo 13,1-17) no domin (kf. Jo 13,33-35); komunidade ne’ebé pratika Jezús nia obra sira hodi Espíritu Santo nia kbiit (kf. Jo 14,15-26). “Diskursu despedida” Jezús nian hahú husi 13,1 to’o 17,26.

Testu ne’ebé liturjia domingu ne’e nian propoin mai ita apresenta Jezús nia instrusaun ida kona-ba komunidade eskolante sira nia identidade no situasaun iha mundu nia leet.

MENSAJEN

Atu define situasaun dixípulu sira nian, Jezús uza metáfora “ai-videira”/uvashun nian, sanak sira no fuan sira... Ilas ne’e iha konotasaun Testamentu Tuan kle’an no ho signifikadu espesiál ida iha universu relijiozu judaiku.

Iha Testamentu Tuan (no ho forma espesiál iha mensajen profética), “ai-videira” no “to’os-uvash” mak símbolu sira Maromak nia Povu nian. Sira apresenta Israel nu’udar “ai-videira” ne’ebé Jahwéh fokit husi Ejitu, no transplanta iha Rai Prometida no tau matan nafatin ba nia ho domin (kf. Sal 80,9.15); profeta sira apresenta mós nu’udar “to’os-uvash”, ne’ebé Maromak kuda ho fini di’ak nian, Nia kuda no hein atu fó fuan barak, maibé prodús de’it fuan moruk no la soi (kf. Is 5,1.7; Jer 2,21; Ez 17,5-10; 19,10-12; Os 10,1). “Ai-videira” eh “to’os-uvash” antigü Jahwéh nian sai deziluzaun ida ba Maormak. Israel nunka fó fuan ne’ebé Maromak hein.

Jezús apresenta An nu'udar “ai-videira” loos ne’ebé Maromak kuda (vers. 1). Jezús prodús fuan sira ne’ebé Maromak hein. No husi Jezús, “ai-videira loos” sei moris mai Maromak nia Povu foun ida. Ohin, hanesan uluk, Maromak continua sai agrikultór ne’ebé hili tipu kualidade sira, ne’ebé nia kuda no tau matan ba nia to’os-uvas.

Sá loos eskolante sira nia papél, iha kontestu ne’e? Eskolante sira mak “uvas-sanak” sira ne’ebé metin ba “ai-videira” (Jezús) no simu moris husi nia. “Uvas-sanak sira” ne’e, la iha moris rasik no la prodús fuan husi an rasik; sira presiza linfa ne’ebé Jezús komunika. Tanba ne’e sira simu konvite atu horik iha Jezús (vers. 4). Verbu hela/horik (“ménô”) mak liafuan xave ita-nia testu nian (husi vers. 4 to’o vers. 8, mosu dala hitu). Nia espresa konfirmasaun eh renovasaun atitude nian ne’ebé assume antes ona. Nia hateten katak dixípulu adere tiha ona ba Jezús no ninia adezaun manán tiha ona estatutu metin, estabilidade, konstânsia, continuidade nian. Konvite ida atu dixípulu mantein ninia adezaun ba Jezús, ba identifikasaun ho Nia, ba komuñaun ho nia... Dixípulu mantein ninia adezaun karik, Jezús horik ho dixípulu – katak, continua fielmente oferese ba dixípulu ninia moris.

Katak sá horik nafatin ho Jezús? Iha Jo 6,56 Jezús fó hatene: “Ema ne’ebé loos duni han ha’u-nia isin no hemu ha’u-nia raan hela iha ha’u no Ha’u hela iha nia”... Jezús nia “isin” mak nia moris; Jezús nia “raan” mak entrega totál ba domin to’o mate; nune’e, “haan Jezús nia isin no hemu nia raan” signifika assimila Jezús nia ezistênsia, halo iha servisu no entrega tan domin, to’o don totál an rasik nian. Metin ba Jezús no hela iha Nia mak ema ne’ebé simu iha fuan proposta vida nian no kompromete an ho ezistênsia ida halo iha entrega ba Maromak no maluk sira, to’o saran an tomak tan domin. Uniaun ho Jezús la’ós buat ruma automátiku; maibé buat ruma depende ba desizaun livre no konxiente dixípulu nian – desizaun ida ne’ebé tenke hafoun nafatin (vers. 4).

Ba dixípulu sira (“uvas-sanak sira”), hapara relasaun ho Jezús signifika tesi kotu relasaun ho bee-matan moris nian no kondena an ba esterilidade. Halo nune’e, sei la prodús fuan domin nian, maibé fuan mate nian.

Jezús nia komunidade (“uvas-sanak sira”) labele kondena an ba esterilidade. Nia misaun mak fó fuan. Tanba ne’e, “agrikultór”/to’os-na’in (Maromak) atua hodi halo atu “uvas-sanak” (dixípulu) identifika an ba beibeik ho “ai-videira” (Jezús Kristu) no prodús fuan sira domin nian, doasaun nian, servisu nian, libertasaun maluk sira-nian. Maromak nia asaun mak “hamoos uvas-sanak” atu nia fó fuan liután. “Hamoos” signifika bolu nia ba prosesu ida konversaun kontínua nian ne’ebé lori nia atu hakribi dalan sira egoízmu no taká an nian, atu loke an ba domin. Ho liafuan seluk: hamoos “uvas-sanak” sira-ne’e halo liuhusi adezaun fiél ba beibeik ba Jezús no ba niia proposta domin nian (vers. 2b). Dixípulu sira “moos” (vers. 3), basá sira adere ba Jezús, iha momentu hotu konfronta an ho ninia proposta moris nian no hatán ho modu pozitivu ba dezafiu ne’ebé Maromak halo ba sira.

Maski Maromak halo esforsu hotu no bolu nafatin ba uvas-sanak konversaun mak “uvas-sanak” continua ulun to’os atu la prodús fuan di’ak karik, nia sei la horik iha Jezús nia komunidade, komunidade salvasaun nian. Nia sai “sanak” ida ne’ebé la pertense ba “ai-videira” ne’e (vers. 2a).